

Ξαναδιάβαζα τις σημειώσεις μου για σήμερα και βρέθηκα σε μεγάλο δίλημμα: να μείνω σε όσα ουσιαστικά προετοιμάστηκα να σας πω ή να επιμολύνω αυτή την σπουδαία συνάντηση με το σχολιασμό της επικαιρότητας;

Για όσους —ευτυχείς!— δεν την παρακολουθούν από κοντά, αναφέρομαι στις νέες επιδείξεις επαναστατικού παλληκαρισμού κατά της Ελληνικής Αστυνομίας τα ξημερώματα του περασμένου Σαββάτου στο προαύλιο της Πολυτεχνικής του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου.

Αναφέρομαι, επίσης, στη συκοφαντική διασπορά δήθεν πληροφορίας του Υπουργείου ότι είχαμε δώσει άδεια για το πάρτυ που έγινε ορμητήριο των δήθεν προασπιστών της ελευθερίας, αλλά και στην εσπευσμένη δημοσίευση τελεσιγράφου προς τις Πρυτανικές Αρχές να δώσουν εξηγήσεις για όσα οι διωκτικές αρχές, οι προανακριτικές αρχές και η εισαγγελία θα έπρεπε —και πράγματι— εξετάζουν ήδη. Αποφάσισα να κρατήσω την ακαδημαϊκή μου νηφαλιότητα. Επιστρατεύω και την χειρουργική μου νηφαλιότητα και ψυχραιμία!

Θα σας πω επομένως μόνο τούτο: Στο Αριστοτέλειο επιτελείται μια ηράκλεια προσπάθεια να κερδηθεί ο χρόνος που χάθηκε, να γίνει αυτό το μεγάλο δημόσιο Πανεπιστήμιο, —το μεγαλύτερο της χώρας και της νοτιοανατολικής Ευρώπης—, ένα πραγματικά διεθνές, πραγματικά ψηφιακό, πραγματικά φιλόξενο για τους λάτρεις της γνώσης, πραγματικά σύγχρονο, ...ένα πρότυπο δημόσιο Πανεπιστήμιο. Θα γίνει, γιατί το έχουμε ανάγκη όλοι μας, γιατί το χρειάζεται η Ελλάδα αν θέλει να ελπίζει σε μια από τις μπροστινές θέσεις στην παγκόσμια σκηνή. Θα γίνει, σας το υπόσχομαι, παρά τις αντιδράσεις των οπισθοδρομικών κάθε παραλλαγής και χρώματος!

Θα γίνει, κυρίες και κύριοι, γιατί μπορεί. Ναι, μπορεί!

Επανερχόμενος στο θέμα της ομιλίας μου, πρόσφατα μίλησα για την **κρυμμένη** δύναμη του δημόσιου Πανεπιστημίου. Είχα μπροστά μου το εκλεκτό κοινό του Πανεπιστημίου της Πάτρας, ένα ακαδημαϊκό κοινό με τόσα πολλά και ουσιαστικά **κοινά** με το σημερινό μου ακροατήριο ώστε να αναρωτιέμαι, αλήθεια, γιατί στεγάζονται αλλού, γιατί υπάγονται σε διαφορετικές θεσμικές ρυθμίσεις, γιατί δεν εργάζονται σε κοινά projects, γιατί δεν επικοινωνούν καθημερινά μαζί σας!

Εκεί, λοιπόν, στην Πάτρα, ανέφερα ότι το Δημόσιο Πανεπιστήμιο διαμορφώνει τα πρότυπα της κοινωνίας μας, ότι είναι παράγων της ισχύος της. Στην εποχή μας, μάλιστα, αυτή η ισχύς, έλεγα, δε μετριέται στον εθνικό χώρο αλλά στον παγκόσμιο ανταγωνιστικό στίβο και ότι μόνο το δημόσιο Πανεπιστήμιο μπορεί να παίξει αυτόν το ρόλο, ότι όταν εμείς είμαστε άτολμοι και αδύναμοι, θα είναι φοβική και χωρίς όραμα και η κοινωνία μας. Ότι, αντίθετα, όταν εμείς βρισκόμαστε στην αιχμή των εξελίξεων της επιστήμης και της τεχνολογίας, τότε και η χώρα μας θα γίνεται διεθνώς πιο ανταγωνιστική!

Σήμερα, επομένως, θα μιλήσω όχι για την κρυμμένη δύναμη μας, αλλά για την επιτακτική **στρατηγική** μας επιλογή!

2026!

Μόλις δρασκελίσουμε το πρώτο τέταρτο αυτού του συγκλονιστικού αιώνα, και σήμερα υπογράφουμε το πρώτο μνημόνιο συνεργασίας του Αριστοτελείου, του ευρύτερου Πανεπιστημίου της χώρας, με το Εθνικό Ίδρυμα Ερευνών! Πιστεύω ότι δε βρισκόμαστε απλώς μπροστά σε μια ακόμη θεσμική σύμπραξη. Βρισκόμαστε μπροστά σε ένα **κρίσιμο ερώτημα εθνικής σημασίας**: Γιατί καθυστερήσαμε τόσο; Πώς οργανώνεται σήμερα, και πώς οφείλει να οργανωθεί στο μέλλον, το οικοσύστημα της γνώσης στη χώρα μας;

Θέση πρώτη: **Πανεπιστήμιο και Έρευνα έχουν μια σχέση αξεχώριστη.**

Τα Ανώτατα Εκπαιδευτικά Ιδρύματα είναι εκπαιδευτικά επειδή εκπαιδεύουν στις επιστήμες. Είναι όμως **εξ ορισμού και ερευνητικά**, γιατί η επιστήμη χωρίς έρευνα δεν εξελίσσεται — και τελικά παύει να είναι επιστήμη. Η εποχή κατά την οποία το Πανεπιστήμιο είχε ως βασική αποστολή την αναπαραγωγή στελεχών της δημόσιας διοίκησης και χρήσιμων επαγγελματιών για τις τοπικές ανάγκες, αυτή η εποχή έχει παρέλθει οριστικά. Σήμερα, η έρευνα **δεν περιορίζεται** σε μεταπτυχιακές ή διδακτορικές σπουδές, αλλά αποτελεί **δομικό στοιχείο ήδη των προπτυχιακών σπουδών**. Δεν είναι τυχαίο ότι ο νομοθέτης καθιέρωσε τον όρο

Διδακτικό και Ερευνητικό Προσωπικό. Η διδασκαλία και η έρευνα δεν είναι παράλληλες δραστηριότητες. Είναι **αδιαχώριστες**.

Θέση δεύτερη: **Το πρόβλημα δεν είναι η ποιότητα, είναι η οργάνωση.**

Η Ελλάδα διαθέτει υψηλού επιπέδου επιστημονικό δυναμικό. Οι δείκτες επιστημονικών δημοσιεύσεων το αποδεικνύουν. Όμως οφείλουμε να είμαστε ειλικρινείς: Πόση από αυτή την έρευνα μετατρέπεται σε καινοτομία; Πόσες πατέντες αποκτούν πραγματικό οικονομικό αντίκρισμα; Πόσοι τεχνοβλαστοί εξελίσσονται σε βιώσιμες επιχειρήσεις;

Το πρόβλημα **δεν είναι η έλλειψη γνώσης**, είναι η **απουσία ενιαίας στρατηγικής και συνοχής**. Η πολυδιάσπαση της εποπτείας της έρευνας, η γραφειοκρατία, η αποσύνδεση της από το φυσικό της περιβάλλον, δηλαδή, τα Πανεπιστήμια, αποδυναμώνουν το συνολικό αποτέλεσμα.

Δείτε την αγροτική μας οικονομία, ως ένα από τα παράδοξα της ελληνικής οικονομίας συνολικά. Αφαιρέστε για λίγο μαζί μου τον πολιτικό φλοιό, μπειτέ κάτω από τη στοιβάδα της κοινωνικής παθολογίας της απάτης, των υπεξαირέσεων, των μπλόκων και του δήθεν διαλόγου, και δείτε γιατί η Ελλάδα, με την ίδια ή και περισσότερη καλλιεργήσιμη γη από άλλες χώρες, παράγει μικρότερη προστιθέμενη αξία; Γιατί ο μόνος τρόπος που φαίνεται ότι θα κρατήσει τους αγρότες στο χωράφι είναι οι επιδοτήσεις;

Δεν φταίει το έδαφος. Δε φταίει το κλίμα. Φταίει το **πώς συνδέουμε τη γνώση με την παραγωγή**. Αυτό είναι το κεντρικό μάθημα: η οικονομική βιωσιμότητα και η επιτυχία δεν προκύπτει απλώς από τους πόρους, αλλά παράγεται από **επιστημονικά οργανωμένα οικοσυστήματα**.

Θέση τρίτη: **Το Δημόσιο Πανεπιστήμιο είναι εθνικός πυλώνας ανάπτυξης.**

Σήμερα, περίπου **το 50% του ανθρώπινου δυναμικού της έρευνας** στεγάζεται στα Πανεπιστήμια. Σχεδόν **το 1/4 των δαπανών Έρευνας & Ανάπτυξης** πραγματοποιείται στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Τα μη κρατικά, μη κερδοσκοπικά Ιδρύματα συμμετέχουν με λιγότερο από **0,5%**. Αυτά τα στοιχεία, κυρίες και κύριοι, δεν είναι ιδεολογικά επιχειρήματα. Είναι **αδιάψευστα γεγονότα**. Το Δημόσιο Πανεπιστήμιο είναι – αντικειμενικά – ο βασικός φορέας έρευνας της χώρας. Αν θέλουμε ανταγωνιστικότητα, **εκεί πρέπει να επενδύσουμε στρατηγικά**.

Η πρόταση μου επομένως: **Ενιαίο πλαίσιο Έρευνας, Καινοτομίας και Ανώτατης Εκπαίδευσης.**

Η πρωτοβουλία για τη δημιουργία ενός **Υπουργείου** που θα συντονίζει την Έρευνα, την Καινοτομία και την Ανώτατη Εκπαίδευση είναι ένα **καθοριστικό βήμα**. Όχι επικοινωνιακό. Όχι διοικητικό. **Στρατηγικό**. Διότι εξασφαλίζει τη συνοχή της πολιτικής, επιτρέπει μακροπρόθεσμο σχεδιασμό, συνδέει την εκπαίδευση με τις ανάγκες της οικονομίας, ενισχύει τη διεθνή ανταγωνιστικότητα των ελληνικών Πανεπιστημίων. Τι σημαίνει αυτό στην πράξη;

Σημαίνει:

- > περισσότερα **βιομηχανικά διδακτορικά**, με ζητούμενα που θέτει η ίδια η αγορά,
- > μετρήσιμα **KPIs για την έρευνα**, όχι μόνο δημοσιεύσεις,
- > ισχυρούς και ευέλικτους **ΕΛΚΕ**, με λιγότερη γραφειοκρατία και αυθεντικότερο προσανατολισμό στην αναγκαία έρευνα,
- > υποστήριξη των **spin-offs** ως μοχλών μεταφοράς τεχνολογίας,
- > αναμόρφωση προγραμμάτων σπουδών με έμφαση στη **διασύνδεση** επιστημών.

Και βεβαίως, σημαίνει σύγχρονες υποδομές, σταθερή χρηματοδότηση, προβλέψιμο θεσμικό πλαίσιο.

Ας ξεκαθαρίσουμε, όμως, και μερικές ψευδαισθήσεις ή αποσιωπήσεις.

Πρώτα από όλα, ας χαιρετήσουμε το **brain circulation** στη θέση των ψευδαισθήσεων αυτάρκειας. Δεν είναι πρόβλημα ότι οι νέοι επιστήμονες θέλουν να κινηθούν διεθνώς. Το πρόβλημα είναι οι μεν Έλληνες **να μην έχουν λόγο να επιστρέψουν**, οι δε προερχόμενοι από άλλες χώρες να μη βλέπουν την Ελλάδα ούτε στον μακρινό τους ορίζοντα!

Τα πρώτα δεδομένα του Φοιτητικού Βαρόμετρου που εγκαινιάσαμε στο Αριστοτέλειο το δείχνουν καθαρά: οι φοιτητές επιλέγουν σπουδές με επιστημονικό ενδιαφέρον, ζητούν ισχυρότερη σύνδεση με την αγορά, επιδιώκουν διεθνή εμπειρία.

Η κοινότητα των φοιτητών που θα γίνουν ερευνητές, που θα κεφαλαιοποιήσουν τις γνώσεις και τις ανακαλύψεις τους, που θα καινοτομήσουν, που θα πολλαπλασιάσουν την παραγωγικότητα μας, είναι πλέον διεθνής, τουλάχιστον όσον αφορά στη Δύση, στον δυτικό κόσμο, στον κόσμο, δηλαδή, τις αξίες του οποίου γεννήσαμε και καλλιεργούμε σε αυτόν τον τόπο. Αυτήν την κυκλοφορία δεν πρέπει να την ανακόψουμε. Πρέπει να τη **μετατρέψουμε σε πλεονέκτημα**.

Στο Αριστοτέλειο έχουμε αποδείξει ότι η διεθνοποίηση, η αυτοχρηματοδότηση, η σύνδεση εκπαίδευσης και έρευνας, δεν είναι όνειρο, δεν είναι φρούδες ελπίδες. Είναι **πράξη**. Τώρα καλούμαστε να το αποδείξουμε **και ερευνητικά**, σε εθνικό επίπεδο.

Αν είναι μια φορά χρήσιμο να επανεξετάσουμε τις αγκυλώσεις μας για τη διακράτηση των καλών μυαλών αντί της ωφέλιμης κυκλοφορίας τους διεθνώς, είναι πολλές φορές πιο χρήσιμο να επανεξετάσουμε τη σχέση της επιστημονικής έρευνας με την **αγορά και τις ανάγκες της**.

Τα Πανεπιστήμια, και πρώτα από όλα τα δημόσια Πανεπιστήμια, επικοινωνούν με την κοινωνία, οφείλουν το λιγότερο να την αφουγκράζονται, να ακούν τις ανάγκες της, τα αιτήματά της. Αυτής της κοινωνίας **θεμελιώδη** συστατικά είναι η επιχειρηματικότητα, είναι η εργασία, είναι οι κάθε λογής ανάγκες σε επιστημονικό δυναμικό, σε έρευνα και ανάπτυξη, όπως είναι και ο πολιτισμός, η προστασία του περιβάλλοντος, η πολιτειακή οργάνωση, η ισορροπημένη κοινωνική συμβίωση, η ευτυχία των πολιτών.

Κανένα από αυτά τα συστατικά δεν είναι ούτε άβατο για το Πανεπιστήμιο ούτε και αποκλειστικός του σκοπός. Ας πάψουμε, επομένως, να ανεχόμαστε τη βλακώδη συνθηματολογία, ας πάψουμε να απολογούμαστε ακόμα και για αυτές τις πολύ περιορισμένες σήμερα σχέσεις μας με τον επιχειρηματικό κόσμο και τις αγορές. **Αγνοώντας την αγορά, αγνοούμε απλώς την κοινωνία που κληθήκαμε να υπηρετούμε.**

Αγαπητές και αγαπητοί συνάδελφοι, φίλες και φίλοι,

έχω την πεποίθηση ότι οι σπουδές στο Πανεπιστήμιο δεν είναι παλλαϊκό δικαίωμα, είναι κατάκτηση, είναι ατομική κατάκτηση του μαθητή που αφοσιώθηκε στο στόχο, που μελέτησε, και, κυρίως, είναι η ατομική κατάκτηση του νέου ανθρώπου **που επιθυμεί να αναμετρηθεί με τις προκλήσεις της επιστημονικής έρευνας και της προαγωγής της** —να αφομοιώσει όσα σκέφτηκαν οι προκάτοχοι του, να τα εφαρμόσει με ακρίβεια και ήθος, να τα εξελίξει ή ακόμα και να τα ανατρέψει με την προσωπική του προσπάθεια και ευφυΐα.

Εδώ και τέσσερις δεκαετίες έχουμε υποβαθμίσει το Πανεπιστήμιο σε μια άχρωμη επόμενη βαθμίδα του εκπαιδευτικού συστήματος όπου **μεταθέτουμε** τα λάθη και τις ελλείψεις των τεσσάρων προηγούμενων σχολείων μας, του νηπιαγωγείου, του δημοτικού, του γυμνασίου και του λυκείου. Εδώ και δέκα χρόνια, μάλιστα, σπρώξαμε κάτω από αυτό το ίδιο χαλί και τα προβλήματα των ΤΕΙ, στέλνουμε τους πάντες στην Ανώτατη Εκπαίδευση λες και πέντε-έξι χρόνια παραπάνω σπουδών θα μειώσουν τον λειτουργικό αναλφαβητισμό όπου διαπρέπουμε πανευρωπαϊκά ή θα αποδώσουν πιο χρήσιμους ανθρώπους εκεί που η κοινωνία μας τους χρειάζεται!

Αυτή η κατηφόρα πρέπει να σταματήσει εδώ!

Τα Πανεπιστήμια είναι τα σχολεία και οι θερμοκοιτίδες των ερευνητών, είναι οι χώροι όπου καλλιεργείται και εξελίσσεται η ερευνητική πράξη. **Δεν είναι τυχαίο** ότι η Γαλλία, η Ιταλία, η Ισπανία, η Νορβηγία και άλλες χώρες έχουν πλέον **Υπουργεία** που συντονίζουν από κοινού τα Πανεπιστήμια και τα ερευνητικά οικοσυστήματα. Αποφεύγουν έτσι τα κενά και τις αντιφάσεις στην αξιολόγηση των ερευνητικών προτάσεων, υποδεικνύουν και ενθαρρύνουν συνέργειες, εξασφαλίζουν χρηματοδότηση της έρευνας και αξιοποίηση των διαθέσιμων πόρων στη βάση μετρήσιμων αποτελεσμάτων, χαράζουν έτσι στοχευμένη, εθνική στρατηγική έρευνας. **Ας το κάνουμε κι εδώ στη χώρα μας για να ξεκολλήσουμε από το χαμηλό μέσο όρο στον Παγκόσμιο Δείκτη Καινοτομίας!**

Και για όσους ανησυχούν για το τι θα απομείνει στο **Υπουργείο Εκπαίδευσης —ή Παιδείας** όπως μαξιμαλιστικά το λέμε σήμερα— σας διαβεβαιώ ότι η αποστολή και το έργο του είναι σπουδαία, ακόμη πιο κρίσιμα μάλιστα για την κοινωνική μας ευστάθεια και το μέλλον μας από όσο είναι η ανώτατη

εκπαίδευση και η έρευνα. Από το νηπιαγωγείο μέχρι το λύκειο κρίνεται ό,τι διατυμπανίζουμε ως αξία και κατάκτηση της δημοκρατίας μας. Κρίνεται η ισότητα των ευκαιριών, η χαρά της γνώσης και της προσωπικής προόδου, η άμιλλα αλλά και η αποδοχή της διαφορετικότητας, η καλλιέργεια του ομαδικού πνεύματος, η υπευθυνότητα και η ανταμοιβή της προσπάθειας... **κρίνονται όλα όσα μας καθιστούν δικαιούχους του λαμπρού μας πολιτισμού και του ευρωπαϊκού κεκτημένου.** Πολύ σπουδαία πράγματα δηλαδή! Πολύ σπουδαία και πολύ παραμελημένα, αν θέλουμε να κοιτάξουμε κατάματα την αλήθεια!

Έχουμε, όπως βλέπετε, πολύ δουλειά μπροστά μας!

Σήμερα κάνουμε **ένα ακόμα βήμα** προς τη σωστή κατεύθυνση. Σήμερα δε διατηρούμε απλώς τις εύδοξες δομές μας. **Τις επανεξετάζουμε. Τις επανεκκινούμε.**

Φτάνει για αυτό ένας Πρύτανης ή ένας χαρισματικός Πρόεδρος Ερευνητικού ιδρύματος; Καταφανώς όχι! Χρειαζόμαστε ενιαία στρατηγική, θεσμική τόλμη και εμπιστοσύνη στη δύναμη μας. Χρειαζόμαστε όλους και όλες εσάς, τη σκέψη, τη γνώση, την εμπειρία σας, τη συμμετοχή σας.

Θα είμαι ευγνώμων για τη συνεργασία σας.

Σας ευχαριστώ.